

Európa választása*

A Centre for European Policy Studies *Europe's Choice* címen megrendezett, 2019. évi Ideas Lab konferenciája
Brüsszel, 2019. február 21–22.

Az Európai Unió szakpolitikái előtt álló kihívásokkal foglalkozó egyik legtekintélyesebb *think tank*, a brüsszeli székhelyű Centre for European Policy Studies (CEPS) idén már hatodik alkalommal rendezte meg kitüntetett jelentőségű rendezvényét, az Ideas Lab konferenciát. A 2019. évi konferencia címe (*Europe's Choice*) érzékeltette, hogy az idei esztendő az integrációs folyamat jövőbeli irányát meghatározó eseményekről fog szólni, hiszen májusban európai parlamenti választások lesznek, az ősz folyamán pedig új elnökkel és biztosokkal megalakul az új Európai Bizottság. Az Európai Unió előtt álló kihívások számos területen az eddiginél eredményesebb szakpolitikai válaszok kialakítását igénylik. Nagy kérdés, hogy az új intézményi összetétel milyen irányú változásokat fog magával hozni.

A konferencia nyitó és záró plenáris ülései között egymással párhuzamos szakpolitikai szekciókban folyt a vita az egyes területeket érintő meghatározó kérdésekről. Ez a beszámoló a plenáris üléseken és a gazdasági szekció ülésein elhangzott gondolatokat foglalja össze.

A nyitó plenáris ülés felvezetéseként az európai állampolgárok körében végzett közvélemény-kutatások legújabb eredményeinek megvitatására került sor. *Nicolas Bécuwe*, a Kantar Public igazgatója az Eurobarometer 2018/90. számában publikált adatok felhasználásával rámutatott arra, hogy az uniós tagság az EU lakosságának körében átlagosan 62 százalékos támogatottságot élvez. Bécuwe felhívta a figyelmet arra, hogy az embereket leginkább foglalkoztató témakörökben jelentős változások zajlottak le az elmúlt időszakban: a korábbi európai választásoknál a gazdaság állt az élen (60 százalékos aránnyal), manapság viszont a bevándorlás (40 százalék), a terrorizmus (20 százalék) és a gazdaság (19 százalék) kérdésköre jelentik a fő területeket.

* Az Ideas Lab keretében az egyes szakpolitikák elismert kutatói és gyakorlati megvalósításában részt vevő magas rangú kormányzati és európai bizottsági tisztviselők előadásai után vita alakul ki, melynek következtetési hatással lehetnek az adott szakterület jövőjének formálására. A beszámoló szerzője a 2014. évi első Ideas Lab konferenciától kezdve meghívást kap a rendezvényre, amelyen mindig részt is vesz, és az ott elhangzott gondolatokról a Közgazdasági Szemleiben ad összefoglalást a szélesebb hazai szakmai közvélemény számára. A CEPS Ideas Lab konferenciáival kapcsolatos információk a <http://ideaslab.ceps.eu/> címen érhetők el.

A kézirat első változata 2019. március 4-én érkezett szerkesztőségünkbe.

DOI: <http://dx.doi.org/10.18414/KSZ.2019.4.459>

Philipp Schulmeister, az Európai Parlament közvélemény-kutató részlegének vezetője arra mutatott rá, hogy az egyes témakörök jelentőségének megítélése nagy sávban szóródik az egyes tagállamok között. Például a migráció témája Málta (76 százalék), Olaszország (71 százalék), Csehország (64 százalék), Magyarország (59 százalék) vagy Németország (56 százalék) esetében kiemelt érdeklődésre tart számot, ugyanakkor például a skála másik végén a 22 százalékos román adat áll. A gazdaság területét Görögországban 82 százalékos, Cipruson 72 százalékos, Horvátországban 70 százalékos fontosságú kérdéskörnek tartják, miközben a skála másik végén Luxemburgban csak 26 százalékos a gazdasági témakör jelentőségének megítélése. Az éghajlatváltozás elleni fellépés is lényeges szakpolitikai terület: a fontosságának megítélése ugyanakkor a bolgár 18 százaléktól a svéd 75 százalékig terjedő skálán mozog. A szabad munkavállalás jelentőségének megítélése is igen széles spektrumon változik: a cseh 20 százalékos adattól a görög 76 százalékig. *Schulmeister* az európai parlamenti helyek előrejelzésével foglalkozó kutatások eddigi adatait is összegezte, rávilágítva arra, hogy az 1999 és 2019 között eltelt két évtizedben az euroszeptikus képviselők aránya 7,6 százalékról 22 százalékra emelkedhet, a legnagyobb pártcsoportosulás (az Európai Néppárt, EPP) aránya pedig 38,3 százalékról 26 százalékra csökkenhet. A képviselői mandátumok előrejelzése kapcsán a két legnagyobb pártfrakciónak 183 (EPP) és 135 (Szocialisták és Demokraták, S&D) képviselői széket jósolnak a 705 tagú Európai Parlamentben.

Simon Hix, a London School of Economics and Political Science professzora a EuropeElects.eu legfrissebb felméréseit összegezte. Általánosságban megállapította, hogy az európai parlamenti választásokon jellemzően a kormányzó pártok rosszabbul, a kisebb pártok pedig jobban teljesítenek; az „Európa-ellenes” erők jobban szerepelnek, a szociáldemokraták pedig rosszabbul, mint a nemzeti választásokon. A konkrét mandátumbecslések tükrében az EPP és az S&D nagykoalíciója 56 százalékról 40 százalékos arányra csökkenhet, egy lehetséges „baloldali blokk” aránya 40 százalékról 30 százalékra csökken, egy „jobboldali blokk” (az EPP és a konzervatívok és reformerek csoportja) 41-ről 33 százalékra csökken. Eközben az euroszeptikusok aránya 27-ről 40 százalékra emelkedhet. Mindezek alapján azt a következtetést vonták le, hogy mivel sokkal széttagoltabb lesz az új Európai Parlament, a többség eléréséhez több kompromisszumra lesz szükség.

A nyitó plenáris ülésen *Frans Timmermans*, az Európai Bizottság jelenlegi alelnöke, az európai szocialisták csúcsteljesítő tartott előadást a következő Bizottság előtt álló feladatokról. *Timmermans* úgy látja, hogy kétféle választ kínálnak a pártok a problémák kezelésére: az egyik, hogy nemzeti keretek között kell megfelelő válaszokat adni, a másik pedig az együttes európai fellépés megerősítése. Véleménye szerint a „nacionalista” hozzáállás visszalépést jelent, mert másokat hibáztatva azt sugallja, hogy csak így lehet megoldani a problémákat. *Timmermans* szerint a brexit és az amerikai politikai változások is erősítették az összetartást, mert bebizonyosodott, hogy az EU támadható és lerombolható. Véleménye szerint a második alternatíva képviseli a többségi álláspontot. Ugyanakkor hangsúlyozta, hogy nem elég az együttműködés szükségszerűségét belátni, hanem akarni is kell az együttműködést.

A Bizottság alelnöke rámutatott arra, hogy természetesen sok különbség áll fenn a tagállamok között, de meg kell találni a közös pontokat. A jövőbeli stratégiai irányokat számba véve az alábbi témaköröket emelte ki:

- az afrikai oktatás és a demokratikus értékek erősítésének támogatása – a kontinensre mint erőforrásra kellene tekinteni;
- a Kínával való kapcsolatok erősítése a negyedik ipari forradalom során bekövetkező változások tükrében;
- a bankunió teljes körű megvalósítása;
- a szociális politika erősítése (mindegyik tagállamban kellene minimálbért meghatározni – természetesen nem egyformát);
- igazságosság erősítése – elfogadhatatlan az, hogy nagyon eltérő bérek mellett hasonló megélhetési költségek jellemzik az egyes tagállamokat;
- a fenntartható fejlődés kereteinek erősítése a körforgásos gazdaság megteremtésével.

Visszatér-e az Európai Központi Bank a standard politikához?

A gazdasági szekció első ülése *Cinzia Alcidi*, a CEPS gazdaságpolitikai egységének vezetője elnökletével annak megvitatását tűzte ki célul, hogy a mennyiségi lazítás véget érhet-e akkor, amikor éppen gyengül az európai gazdaság, illetve milyen eszközei vannak az Európai Központi Banknak a tartósan alacsony infláció esetében a termelékenységnövekedés serkentésére.

Peter Praet, az Európai Központi Bank irányító testületének tagja szerint a mennyiségi lazításról folyamatosan el lehet mozdulni: minél jobban működik a pénzügyi piac, annál kevésbé van szükség erre az eszközre. Véleménye szerint, ha gazdasági lassulás következne be, akkor sem szabadna túlterhelni a monetáris politikát az árstabilizációs funkció gyakorlásán túl. A költségvetési politikának nagyobb szerepet kellene adni. Praet azt is hangsúlyozta, hogy nem egyszerűen a monetáris politika szerepét kell vizsgálni, hanem az általános politikai környezetet is, amire példaként a beruházói bizalom gyengülését említette Olaszország esetében.

Reza Moghadam, a Morgan Stanley globális tőkepiacokért felelős alelnöke kifejtette, hogy a mennyiségi lazítás a piaci jelzések szerint jól működött, mivel kollektív fellépést várt a piac. Rámutatott arra az érdekes reagálásra, miszerint eleinte az adósságmenedzserek a mennyiségi lazítás ellen voltak, aztán a legnagyobb támogatóivá váltak, miután világossá vált a fenntarthatóságban játszott döntő szerepe. A mennyiségi lazítás az állampapírok alacsonyabb kamatlábának köszönhetően a bankok számára jelentős segítséget nyújtott. Ugyanakkor arra is rámutatott, hogy hosszabb távon nem tartható fenn a növekedési rátánál alacsonyabb kamatláb. Egy esetlegesen bekövetkező lassulás, illetve recesszió esetében Moghadam is a költségvetési politikai eszközök használatának elsődlegességére hívta fel a figyelmet.

Boris Vujcic, a horvát jegybank kormányzója kiemelte, hogy nemcsak a mennyiségi lazítást, hanem az Európai Központi Bank egész monetáris politikáját kell elemezni. A döntő kérdés azonban, hogy az alapvető változások valóban végbementek-e az elmúlt évtizedben, avagy továbbra is fennállnak súlyos problémák. Vujcic ennek

kapcsán felhívta a figyelmet, hogy nem igazán megnyugtató jel az, hogy az EU hat nagy gazdasága közül négyben (Franciaország, Olaszország, Németország, Spanyolország) a költségvetési politika fenntarthatatlansági problémákkal küzd.

Nőnek-e az egyenlőtlenségek az európai társadalomban?

A gazdasági szekció második ülése az Európán belüli jövedelemegyenlőtlenségek kérdéskörét vizsgálta. *Jean Pisani-Ferry*, a Hertie School of Governance professzora rámutatott arra, hogy miközben az elmúlt négy évtizedben az Egyesült Államokban egyértelműen nőtt a felső 10 százalék és a társadalom többi csoportja közötti jövedelemkülönbség, az EU-ban nem ilyen egyértelmű a helyzet. Ráadásul az EU maga is foglalkozik a jövedelemelosztás kérdéskörével a regionális politika keretében, és számos más szakpolitikája is jövedelem-újraelosztó hatással jár. Az uniós szintnek ugyanakkor az adópolitikán keresztül nincs módja hatást kifejteni. A professzor lényegesnek tartja, hogy ne csak a jövedelemegyenlőtlenséget, hanem a térbeli egyenlőtlenséget is vizsgáljuk. Az oktatáshoz, a lakhatáshoz és a közszolgáltatásokhoz való hozzáférés döntő szerepet játszik az egyenlőtlenségek mérséklésében.

Sabine Depew, a Caritas igazgatója arra hívta fel a figyelmet, hogy számos olyan foglalkoztatási lehetőség van, ami lehetővé teszi a bérek alacsonyan tartását. Ráadásul a gazdagabb tagállamokba áramló munkaerőt alacsony bérért foglalkoztatják, és sok esetben csak korlátozott hozzáférést biztosítanak a társadalombiztosítási szolgáltatásokhoz, és az ellenőrzés is gyenge. Emellett arra is rámutatott, hogy a lakhatási költségek magasak, ami egyben azt is jelenti, hogy a szegényebbeknek jövedelmük jelentős részét erre kell fordítaniuk.

Ludger Schuknecht, az OECD főtítkárhelyettese az egyenlőtlenség három vetületét emelte ki: a jövedelem, a lehetőségek és a részvétel területét. Rámutatott, hogy a jövedelemegyenlőtlenség az 1980-as évektől a 2000-es évek első évtizedének közepéig emelkedett Európában, ugyanakkor a viszonylag még mindig jól működő jóléti államnak köszönhetően az EU-n belül jobb a helyzet, mint az OECD-országok átlagában. Azt is hangsúlyozta, hogy a szegénységről kialakított önkép félrevezető, mert a tényleges adatok átlagos szintet mutatnak. Azt is megjegyezte, hogy a mai szegénységi küszöb akkora, mint az 1950–1960-as években Németországban a középosztály jövedelmének átlaga volt – természetesen ez nem nyugtat meg senkit. A lehetőségek kapcsán az oktatás jelentőségét hangsúlyozta, ami lehetővé teszi a felfelé történő mobilitást. Ezen a téren a PISA-felmérés adatai lényeges jelzőszámok. A részvétel kapcsán a politikai képviselő lehetőségének fontosságát említette a főtítkárhelyettes.

Európa rejtett tartalékai

A harmadik szekció *Donald Kalff*, holland vállalkozó – a szerkesztés alatt álló *Hidden Treasures* című kötet társszerzője – vezetésével arra kereste a válaszokat, hogy miként lehet fenntartható és versenyképes az európai gazdaság, és melyek az európai modell

versenyelőnyei. Kalfi szerint – az európai és az amerikai vállalatok működési környezetének jellemzőit összehasonlítva – az EU-ban magasabbak a bérek, az adók és a környezeti adók is, ez mind hozzájárul ahhoz, hogy az európai vállalatok kevésbé versenyképesek. Éppen ezért meg kell találni Európa rejtett előnyeit, és ezek kiaknázásához kapcsolódóan megfelelő szakpolitikákat kell kialakítani. Kiemelte a versenypolitika, a vállalatirányítás és az innovációs politika meghatározó jelentőségét.

Jacques Pelkmans professzor, a CEPS vezető kutatója szerint az egységes belső piac a piacméret és a szabályozás alapján a legnagyobb erőforrása Európának. Enélkül az EU egyszerűen csak „európai OECD” lenne. *John Zysman*, a kaliforniai Berkeley Egyetem emeritus professzora hangsúlyozta, hogy a mai globális információs és digitális gazdaságban nagyon lényeges az adatokhoz való hozzáférés versenyszabályozási kereteinek a kialakítása. Véleménye szerint – mivel az Egyesült Államok kivonja magát a globális gazdasági kormányzásból – az EU-nak nagyon nagy lehetőségei lennének ezen a téren, ugyanis jelenleg az EU rendelkezik a digitális gazdaság működésére vonatkozó legerősebb, kikényszeríthető jogszabályokkal. *Joachim Schwerin*, az Európai Bizottság vezető közgazdásza arra hívta fel a figyelmet, hogy az innováció és a növekedés különböző régiókban koncentrálódik, a vállalatok és a kormányok közötti együttműködés terén egyfajta országok közötti szabályozási verseny érzékelhető. Schwerin nagyon lényegesnek tartja, hogy a szabályozási környezetet a kulturális identitással is összhangban kell kialakítani.

Helena Braun, Frans Timmermans bizottsági alelnök kabinetjének tagja felhívta a figyelmet arra, hogy az ENSZ keretében 2015-ben lefektetett 17 fenntarthatósági cél figyelembevételével az EU kialakította a 2030-ig szóló, a fenntartható Európa kialakítására vonatkozó stratégiáját. A stratégiai keretek három fő célja: a fenntartható és az egyenlőtlenségeket csökkentő fejlődés ösztönzése, a lineáris helyett a cirkuláris gazdaság kialakítása, valamint a megújuló energia használatának előmozdítása. *Nicholas Ashford*, az MIT professzora a versenyképesség fogalmának újfajta értelmezését vetette fel. A piaci részesedés és profit helyett a versenyképesség azt jelenti, hogy az állam megfelelő szolgáltatásokat biztosít polgárainak. Hangsúlyozta, hogy a liszaboni stratégia óta az EU-ban a fenntarthatóság már nemcsak környezeti, hanem például foglalkoztatottsági kérdés is. Véleménye szerint a kevésbé versenyképes tagországok miatt a stabilizációs és újraelosztó funkciókat erősíteni kellene az Európai Unióban. Ehhez azonban hiányzik a politikai unió.

Konvergencia és stabilizáció az euróövezetben

A *Iain Begg*, a London School of Economics and Political Science professzora vezette szekció arra kereste a válaszokat, hogy milyen eszközökkel lehetne eredményesebben szolgálni a strukturális reformok végrehajtását, a versenyképesség növelését és az anticiklikus stabilizációs célt az euróövezet tagországaiban.

Pier Carlo Padoan korábbi olasz gazdasági és pénzügyminiszter arra mutatott rá, hogy óriási a felhalmozott adósság, miközben alacsony a gazdasági növekedés. Ebben a helyzetben úgy kell megvalósítani az adósságcsökkentést, hogy az ne veszélyeztesse

a növekedést. Hangsúlyozta, hogy olyan piacbarát intézkedések kellenek, amelyek a költségvetések megreformálásán keresztül tudnak hozzájárulni a gyenge gazdasági növekedés mögött meghúzódó strukturális problémák orvoslásához. *Anita van den Ende*, a holland államkincstár igazgatóhelyettese vitatta az eurócsoport 2018. decemberi csúcstalálkozójának azon következtetését, hogy az euróövezetnek önálló költségvetésre lenne szüksége a konvergencia és a versenyképesség erősítése érdekében. Szerinte az Európai Központi Banknak vannak megfelelő eszközei a szimmetrikus sokkok kezelésére, továbbá az Európai Stabilitási Mechanizmus is megfelelő eszköz. Mindezek tükrében szerinte nem kell külön uniós szintű stabilizációs eszköz, vagyis nincs szükség közpénzeket fordítani erre a célra. A kockázatcsökkentés lenne fontos – ez pedig a bankunió kiteljesítéséhez kapcsolódó feladat.

Charles Wyplosz, a genfi nemzetközi és fejlődéstanulmányok intézetének professzora kiemelte, hogy a tagállamok költségvetési tanácsainak feladata lenne a szabályok értelmezése és a költségvetési fegyelem betartásának ösztönzése, de az a probléma, hogy a költségvetési tanácsoknak nincs döntéshozó szerepük. A tagállamok gyakorlata is eltér egymástól: van, ahol a költségvetési tanácsot bevonják az előkészítési folyamatba is, máshol pedig csak rendelkezésükre bocsátják az adatokat értékelésre. Wyplosz szerint ráadásul nagyon gyenge szabályokat kell betartatniuk: a stabilitási és növekedési egyezmény túl sok célt fogalmaz meg, az éves hiány alakulása mellett a strukturális hiányt és az államadósságot is számon kéri, miközben az inkonzisztens szabályok betartatása helyett a reformok hosszabb távú hatásait, azok irányát kellene szem előtt tartani. Az a jó szabály, amely a hosszú távú folyamatokat nézi, nem a rövid távú, konkrét számok betartását írja elő. A professor felhívta a figyelmet arra is, hogy az igazán nagy sokkok esetében mindig a bankszektor kerül bajba, ezért nagyon fontos feladat a bankunió programjának teljes körű megvalósítása. A kockázatmegosztás erősítése lényeges lenne, ehhez azonban a kockázatcsökkentés az első megoldandó feladat.

A 2021–2027 közötti többéves pénzügyi keret előtt álló kihívások

A 2021–2027 közötti többéves pénzügyi keretre (*Multiannual Financial Framework, MMF*) vonatkozó feladatokról szóló szekcióban *Günther Oettinger*, az Európai Bizottság költségvetésért felelős biztosa összefoglalta a Bizottság által 2018 májusában előterjesztett keret fő jellemzőit. Az új hétéves költségvetési időszakra hét kiadási fejezet keretében 37 szakpolitikai területet határoztak meg, amelyekről a vita elkezdődött. A biztos rámutatott, hogy a szabályozási kérdésekben már számos területen megtárgyalták a részleteket, már csak a rendelkezésre álló összegeket kell véglegesíteni. Az új pénzügyi keret nagyban befolyásolja a brexit, hiszen emiatt 2021-ben 12 milliárd, 2027-ben már 14 milliárd euró hiányzik a költségvetésből, ami azt jelenti, hogy a tagállamoktól mintegy 15 százalékkal nagyobb hozzájárulásra van szükség.

Oettinger hangsúlyozta az elsőbbséget élvező területek megerősítésének célját. Ezek között kiemelte az Afrikával való kapcsolatokat, a kutatást, a Digitális Európa, a Horizont Európa, az Erasmus+, a LIFE és az infrastruktúra-fejlesztési programokat.

Rámutatott, hogy a két legnagyobb költségvetési kiadási tételt képviselő közös agrárpolitika és kohéziós politika jelenlegi 70 százalékos részarányát 60 százalékra kell csökkenteni. Ez ugyanakkor komoly tagállami ellenállásba ütközik. Oettinger példaként megemlítette, hogy még olyan „innovatív” tagállam is, mint Franciaország, elutasítja a közös agrárpolitika kiadásainak csökkentését. Tehát nagy kérdés, hogy a Tanácsban végül milyen kompromisszumokat lehet elérni.

A biztos hangsúlyozta, hogy az európai szemeszter keretében tett vállalásokkal összhangban kell felhasználni a forrásokat. Arra is kitért, hogy a kelet-közép-európai országok sikeresen zárkóznak fel, versenyképes vállalkozások működnek a térségben, most már inkább a déli tagállamok régióival vannak komolyabb problémák. Ezzel indokolta a támogatások bizonyos mértékű eltolódását ebbe az irányba. Oettinger fontosnak tartaná, hogy 2019-ben le lehessen zárni a tárgyalásokat, mert csak akkor lehetne elkerülni azt a helyzetet, ami az előző keret idejében megtörtént: vagyis hogy a késői elfogadás miatt a 2014–2020 közötti keret első másfél éve a források folyósítása szempontjából gyakorlatilag elveszett időszak volt.

Jerzy Kwiecinski lengyel beruházási és gazdaságfejlesztési miniszter is reményét fejezte ki, hogy a többéves pénzügyi keretről szóló tárgyalásokat sikerül idén lezárni. Ugyanakkor megjegyezte, hogy a mostani tervezetből hiányzik a stratégiai megközelítés: korábban volt a lisszaboni stratégia, majd az Európa 2020, most nincs világos stratégiai keret. Lengyelország sikeres fejlődése kapcsán kiemelte a három évvel ezelőtt elfogadott stratégiai program szerepét, amelynek eredményeként 5 százalékot meghaladó gazdasági növekedés és az unión belüli második-harmadik legmagasabb foglalkoztatottsági szint alakult ki. Eközben a lengyel export 40 százaléka Németországba irányul, amire még sosem volt példa.

A miniszter hangsúlyozta, hogy a beruházási politikát depolitizálni kellene – ezzel utalt az uniós támogatások folyósításának a jogállamisági kritériumokhoz kötésére. Emellett kiállt az innovációvezérelt gazdasági fejlődés támogatásának fontossága mellett, de úgy, hogy ne legyenek központosítva az erre szánt források. Ez arra vonatkozó utalás, hogy a Bizottság által kezelt kutatás-fejlesztési forrásokért folyó verseny helyett kényelmesebb a leosztott kohéziós politikai támogatásokat igénybe venni. *Kwiecinski* hangsúlyozta a megfelelő tőke- és pénzpiac működésének jelentőségét – rámutatva arra, hogy például az Egyesült Államokban öt évvel ezelőtt ötször annyi, napjainkban pedig tízszer annyi kockázati tőke áll rendelkezésre, mint Európában. Az Európai Unióban is megfelelő pénzügyi eszközöket kell ilyen céllal mozgósítani.

Eulalia Rubio, az Académie Notre Europe Institut Jacques Delors vezető kutatója rámutatott arra, hogy a bizottsági tervezet szerint az uniós költségvetés kiadási szintje nagyjából változatlan maradna a jövőben is, ehhez viszont meg kell győzni a nettó befizetőket. Ez egyrészt azt jelenti, hogy meg kell erősíteni azokat a szakpolitikákat, amelyeknek ők a nyertesei, illetve a saját források reformjával is olyan irányban kellene elmozdulni, amely viszonylag mérsékli a terheiket. A nettó haszonélvezők részéről pedig bizonyos fokú kompromisszumkészségre lenne szükség, mert különben GNI-arányosan 1 százalékosra mehet le az 1,13 százalékra tervezett kiadási arány, és ebben az esetben még többet vesztenének.

A konferencia gazdasági témákkal foglalkozó szekcióülésein megvitatott témakörök értelemszerűen az unió előtt álló gazdaságpolitikai kihívásokra koncentráltak, csak érintőlegesen foglalkoztak általános politikai kérdésekkel. A konferenciát záró plenáris ülésen *Paolo Gentiloni* korábbi olasz miniszterelnök már átfogóbb kérdéseket elemezve mutatott rá arra, hogy az Európai Unió nemcsak gazdasági sikertörténet, hanem értékeken alapuló, sikeres politikai együttműködés is. Véleménye szerint ilyen a szabad kereskedelem, a szabadság és a liberális demokrácia. Ha a nemzeti populizmus erősödik, akkor – bár eltérő körülmények és okok miatt – a tagállamok újra követelnék az ellenőrzés visszavételét. Ez pedig az Európai Unió végét jelentené.

Példaként a migrációs válság kezelését említette, és vázolta a biztonságos, menedzselt bevándorlás forgatókönyvét. *Gentiloni* a „migrációs unió” koncepciójának kidolgozását sürgette. (A fogalommal valószínűleg arra utalva, hogy az EU-ban a stratégiai területeken kialakított együttműködést sokszor „uniónak” nevezik: ilyen például a bankunió, a költségvetési unió vagy az energiaunió fogalma.) Kifejtette, hogy nem a dublini szabályok reformjáról kellene vitázni, mert azok csak a menekültekre vonatkoznak, miközben az EU-ba érkezőknek 85 százaléka gazdasági migráns, akikre nem vonatkoznak a legális migráció szabályai. Tehát véleménye szerint ezt kell legalizálni, mert ez Európa számára gazdaságilag hasznos, amúgy megelkerülhetetlen. *Gentiloni* szerint az Afrikának nyújtott támogatásokkal nem fékezhető meg a migráció, mert amúgy sem a legszegényebbek vándorolnak ki, és ha Európa támogatja az ottani társadalmakat, akkor azzal még inkább fedezi az útnak indulás költségeit. Nyitott kérdés, hogy ez a gondolatmenet milyen támogatottságot élvezhet az uniós állampolgárok körében a májusi európai parlamenti választásokon.

Kengyel Ákos